ANUL VI. No. 15. 15 APRILIE 1865

NATURA

JURNAL

PENTRU PROPAGAREA SCIINŢELOR POSITIVE ÎN ROMANIA.

Redactorĭ: Dr. C. ESSARCU şi Lt. D. ANANESCU.

DD. abonaţi din districte sunt rugaţĭ a grăbi trimiterea abonamentelor prin correspondenţi D-lor şi a reclama orĭ de câte orĭ nu vor priimi numerile regulat prin serviciul postal.

INSTRUCŢIA SI EDUCAŢIA

MIŞCAREA INTELLECTUALĂ. POLITICA CEA BUNĂ.

Nĕ se poco io vi dia, da imputur sono
Che quanto io posso dar, tutto vi dono.
Ariosto.

Daca pucin vĕ daŭ nu sunt de imputat
Căci cât pot tot vĕ daŭ.

Primul numĕr al jurnaluluĭ nostru începea prin ideea urmĕtóre:

Există un fapt evident pentru acella care a meditat asupra natureĭ umane şi asupra natureĭ societăţilor. Acest fapt este cel următor: sunt epoce în viaţa uneĭ naţiĭ în care se simte pretutindenĭ un mare gol; fiă-care simte că are trebuinţă de ceva, dar nu scie bine de ce; spiritele sunt nemulţumite de starea în care se află, ar vrea să apuce o direcţie ca să se scape de neodihna apăsătóre ce se află asupră-le, dar nu sciŭ care, şi staŭ pe loc, cătînd a'şĭ omorî urîtul ce simte prin tînguirĭ zadarnice saŭ prin declamaţiĭ şi maĭ zadarnice, starea socială întrégă lîngezesce....

Să vie atuncĭ o intelligenţă lămurită care să formule într'un chip luminos şi precis trebuinţa ce se simte (dar într'un chip vag şi nedeterminat) în inimile tutulor, să dea o formă pipăită aceste trebuinţe, s'o arate tuturor, s'o pue strălucitóre de evidenţă şi de actualitateĭ înaintea ochilor fiăcăruia şi să dică la toţĭ:

Iată de ce aveţĭ trebuinţă.

Atuncĭ iată ce se va întempla: dacă naţia are vitalitate întrênsa şi e destinată a trăi, o miscare de viaţă se simte în tóte clasele societăţi; un curent electric pare că le străbate ca să producă căldura şi mişcarea: semnele vieţeĭ. Atuncĭ se ivesc acelle entusiasme juvenile (de ómenĭ ce aŭ întrînşi tinereţe), acea ardóre care produce lucrurile celle marĭ şi nobile, acea vitalitate, c'un cuvînt, care înveselesce inimile acellora ce iubesc ţérra în sînul căria aceste semne se arată, şi care se gîndesc la viitorul eĭ.

Şi terminam dicênd:

Cerem cu ardóre şi conjurăm pe toţĭ de a se asocia cu cererea nóstră, ca tótă energia, tótă activitatea, să se îndrepteze către ideea vitală, către trebuinţa cea maĭ capitală ce simte societatea nóstră şi pe care o resumăm în duoĕ cuvinte:

Instrucţia şi Educaţia.

Regenerarea intellectuală şi morală.

N'a trecut patru lunĭ de când aceste rîndurĭ fură scrise şi mişcarea intellectuală în sensul în care îl înţellege jurnalul nostru se manifestă în societatea română în tr'un mod evident.

Am repetat sub tote formele veritatea istorică care ne arată că nu e speranţă de o regenerare socială şi politică fărŏ rege-

nerarea intellectuală și morală, am aretat'o sub tóte aspectele, am ostenit chiar atenția publică printr'o obtinată repetiție sacrificând amorul nostru propriŭ de scriitor, am aretat în tóte tonurile unde este punctul de plecare combătând (adesea cu vivacitate) tendințele care ne depărtéză de dênsul împingêndu-ne spre confusie și zăpăcélă... Constatăm însă acum cu bucurie symptomele care ne arată că ideea ce proclamă și susține acest jurnal își face drumul seŭ.

Lecturele publice inaugurase în capitala nóstră a trage un public din ce în ce mai numeros, desteptând intelligințele și împingêndu-le pe calea unde cetățeni vor găsi și mai multă demnitate, și mai multă viață, și mai multă fericire. Un numĕr considerabil de juni oratorĭ vin să se înscrie și să aducă publiculuĭ adunat ca să 'ĭ asculte tributul reflexiilor și studiilor lor. Uni maĭ instruițĭ și maĭ eloquențĭ, alți maĭ modestĭ și maĭ umilĭ, dar toțĭ animațĭ de o nobilă intenție și de o nobilă emulație. Anunțăm cu bucurie că maĭ multe din celebritățile nóstre care aŭ jucat un rol însemnat în țérră se vor coborî și elle pe terrêmul neutru unde îĭ invităm în numĕrul trecut ca să lucreze împreună cu ceĭ junĭ pentru regenerarea intellectuală și morală a Națieĭ. Intre alți, veteranul părinte al litteratureĭ române Heliade va ținea o conferință asupra *Alphabetuluĭ*. Pare că D. Heliade e dintre aceea care aŭ *naivitatea* de a crede că e bine ca cine-va să încépă de la *αλφα*.

Lecturele publice, din capitală se respîndesc prin județe și găsesc un echo în maĭ multe puncturĭ alle Românieĭ, Galați, Botoșani, Brăila, Craiova respund apeluluĭ nostru și amici sympathicĭ (căcĭ cum am maĭ dis'o suntem amicĭ toțĭ aceea ce ne dăm mâna ca să ne grupăm împrejurul uneĭ ideĭ) și maĭ mulțĭ amicĭ ridică în maĭ multe puncturĭ alle țerreĭ drapelul pacific, care nu va întârdia să adune împrejurul luĭ pe aceia ce vor forma *batalionul sacru* pentru ca să se lupte în contra *marelui inemic*: Ignorența și corupția; ca să apuce de córne cu mâînĭ viguróse pe taurul fatal și să 'l îngenuche, și să 'l dobóre, și să 'l culce la pămênt.

Jurnalele se înmulțesc și celle maĭ însemnate dêntre dînsele iaŭ *direcția* pe care n'a încetat s'o arate jurnalul nostru și să cate a lumina intelligințele și a da independență și vigóre caracterilor, convingêndu-se că aci e punctul de plecare.

Consciința națională, în divergință în maĭ multe puncturĭ cu *Opiniunea națională* se întîlnesc împreună și se întîlnesc cu noĭ reproducênd ideĭ și exprimênd dorințe ce aŭ între dînsele și cu alle nóstre o însemnată affinitate. *Instrucția și Educația*, iată cel din urmă articol plin de reflexiĭ juste și de ideĭ solide ce citirăm în Opiniunea națională și maĭ multe articole întitulitate *Regenerațiunea morală*, *Ignoranța, causa tutulor relelor*, a cărora importanță n'a scăpat nimuluĭ, desteptară în spiritul cititorilor *Consciințeĭ naționale*, cugetărĭ salutariĭ. Nu ne putem opri de a reproduce rêndurile următóre ce le sustragem din unul din acelle articole și pe care le recomandăm cu dinadinsul meditațieĭ cititorilor nostri:

„In momentul în care o națiune se regăsesce pe sine și,[1]) isbucnesce din ănimele cele maĭ impetrite o dorință nedefinită de probitate, de integritate, de viéță morală. Acel moment se va găsi negreșit la voi; totul stă să nu lăsațĭ să vĕ scape acel moment. Am vedut Grecia în timpiĭ în cari lucra pentru independința eĭ; toțĭ têlhariĭ devenisară ómenĭ onestĭ; am dormit singur, în midlocul lor, în retragerile lor cele maĭ retrase, cu maĭ multă securitate de cât aș puté avé astă-dĭ în orașiele celle maĭ bine păzite. Tot asemene și 'n Italia, cine se póte 'ndoui că moravurile n'aŭ devenit maĭ regulate de când aŭ început a se spera redobêndirea uneĭ Patrie? De va fi prin putință și 'ntre voĭ a nu maĭ pune în îndoință învierea lucruluĭ public, din acea certitudine (asicurare) vor isbucni îndată acte strălucitóre. Aceĭ chiar cari adĭ par împetrițĭ în nedreptatea seculariă se vor simți îmbunetățindu-se. Indoința numaĭ despre renascerea patrieĭ opresce tot, înghiacĭă totŭ. Se tem ómeniĭ să

[1]) Edgar Quinet.

nu lucreze pentru un vis. Lipsa de Patriă nu este o nenorocire atât de mare, de cât fiind că este causa cea maĭ activă a scăderiĭ morale.

„Ni s'a spus că nu lipsesc ómeniĭ ceĭ bunĭ, dar că lipsesce puterea. Cu atât maĭ mult trebuie să interesaţĭ în cestiune moravurile publice, căcĭ de sicur ar fi o lipsă de judecată s'ascĕptaţĭ tot de la braciele şi ănimile străinuluĭ, făr'a pune nimic d'al vostru.“

Invitând ânc'o dată a medita asupra acestor grave învăţăminte, să continuăm subiectul nostru arătând symptomele miscări intellectuale şi a politiceĭ celleĭ bune ce ni se pare că se manifestă în societatea nóstră.

Maĭ citim âncŏ în Consciinţa naţională o epistolă a onorabiluluĭ nostru colleg D. Stefănescu în care chiamă atenţia Consiliuluĭ superior al Instrucţieĭ publice asupra Instrucţieĭ şi Educaţieĭ în general şi în urmă asupra necredutei anomaliĭ de a grămădi pe capul unuĭ profesor câte cincĭ şi şése sciinţe differite!! Cititori nostri îşĭ aduc aminte că am vorbit despre acest fact într'unul din numerele *Natureĭ*. Ne asociem dar complect cu D. Stefănescu şi cerem ca învĕţămêntul sciinţelor physice să se încredinţeze altuĭ profesor de cât profesoruluĭ însărcinat cu sciinţele naturale şi acestea să vie în urma sciinţelor physice. Cincĭ saŭ şése sciinţe differite pe capul unuĭ singur professor! Şi scholari venind să înveţe *biologia* fărŏ să aĭbă cea maĭ mică noţiune de *chimie* care este pusă într'un clas subsequent!! Cerem în numele Instrucţieĭ şi Educaţieĭ, ca savanţi membri aĭ Consiliuluĭ superior să 'şĭ îndrepteze savanta lor atenţie asupra acestuĭ punct şi să nu permită ca o aşa de pucină sciinţă să preside în redactarea programmuluĭ gymnasiilor şi facultăţilor nóstre.

Celle maĭ grave interese alle uneĭ societăţĭ sunt legate cu confecţionarea unuĭ program şi adoptarea unuĭ system în Instrucţia ce se respândesce în ţérră. Inemicul nostru *pretinsul om practic* nu înţellege acésta, dar savanţi membri aĭ savantuluĭ consiliŭ superior al Instrucţieĭ publice înţelleg acest adevĕr maĭ bine de cât noĭ.

Chemăm asemenea atenţia autorităţilor competinte asupra îmbunătăţiriĭ sórteĭ profesorilor şi institutorilor primarĭ pentru ca să se ridice nivelul învăţămîntuluĭ primar şi secondare şi cerem organisarea facultăţilor ast-fel în cât să pótă da professorĭ demnĭ şi capabilĭ, putînd facultăţile înlocui pînŏ la un óre care punct o schólă normală care ne lipsesce. Avem ardórea de a créa, dar suntem pucin capabilĭ de a consolida, de a mări, de a perfecţiona ceea ce avem. Vom reveni asupra organisări Facultăţilor care âncŏ o dată póte înlocui schóla normală dându-ne profesorĭ instruiţĭ şi capabilĭ. Vom deschide în acellaş timp un viitor scholarilor facultăţilor nóstre care nu sunt inferiorĭ scholarilor din orĭ care Facultăţĭ din Europa pri perspicacitatea intelliginţeĭ, şi prin amórea studiuluĭ când se vĕd susţinuţĭ şi încuragiaţĭ de zelul sympathic al profesorilor lor. Nu e vina lor daca învĕţăturile sunt reŭ distribuite în grogrammul gymnasiilor şi nu vin destul de pregătiţĭ pentru un curs superior de Facultate.

Ca să avem însă profesorĭ bunĭ trebue să 'ĭ retribuim bine... Institutori şi professori gymnasiilor sunt pucin resplătiţĭ. Vom pune în mirare pe cititori nostri precum póte şi pe D. Ministru şi Consiliul Instrucţieĭ publice spunêndu-le că institutori primuluĭ grad al învĕţămîntuluĭ primar sunt plătiţĭ câte 50 de leĭ pe lună!!

Nu scim daca póte cine-va avea un servitor cu o asemenea léfă, mărturisim însă că într'o ţérră unde suffragiul universal este basa systemuluĭ politic, este a areta un pucin intelligent dispreţ pentru îngrijirea educaţieĭ acellora cărora le daĭ redutabilul drept de a ţine un buletin în mână şi a merge să 'l depue în urna în care se decid celle maĭ grave şi vitale interese alle societăţi şi alle guvernuluĭ. Acelle mase despre a cărora educaţie îngrijiţĭ aşa de pucin sunt o armă formidabilă pe care o puteţĭ mânia astădĭ, dar al că-

ria ascuţiş se póte întórce mâine în contra vóstră...

Vom ajuta din tótă inima pe Ministru ce se ocupă de acéstă questie de un interes social de cea maĭ mare gravitate.... Dar linisteste-te, linistitul meŭ cititor, căcĭ nu te voiŭ conduce pe terrîmul acelleĭ politice despre care noĭ nu vrem a ne ocupa. Continuând misia nóstră de a definde interesele Instrucţieĭ şi Educaţieĭ, cerem împreună cu D-ta, ca bani publicĭ să se cheltuéscă în rapport cu profitul ce se trage din cheltuiala lor şi constatăm că pe când armata (a căria utilitate pentru definderea Patrieĭ, ast-fel precum e organisată, este dupŏ ḑisa maĭ multor persóne competinte maĭ mult de cât problematică, un bun dejune, ḑic uni ómenĭ glumeţĭ pentru o armată seriósă), pe când armata absórbe maĭ a treia parte din resursele terreĭ bugetul instrucţieĭ publice este maĭ mult de cât modest. Proporţia e nedréptă, equilibru nu există şi societatea accea suferă în care diversele forţe şi elemente din care se compun nu se află în equilibru şi *în armonie.*

Dar să lăsăm acest subiect şi să trecem la un alt jurnal în care *tendinţa* cea bună se manifestă. *Trompeta Carpaţilor* publică un remarcabil articol de cunoscutul filoromân Vegezzi Ruscala din care tragem pentru a pune subt ochiĭ cititorilor noştri liniele următóre care exprimă aşa de bine idea nóstră: „Maĭ mult decât întinderea teritoriu„luĭ şi *numĕrul oştirilor,* progressul sciinţi„fic şi littarariŭ este de o maĭ mare im„portanţă pentru o naţiune.“

Amicul familliei lucréză şi el din tóte torţele pentru propagarea ideilor cellor bune.

În mişcarea litterariă propriŭ, ḑissă notâm întreprinderea D-luĭ Stoenescu ce 'şi propune a publica maĭ multe cărţĭ, parte originale şi parte traducţiĭ, dorind a îmbogăţi litteratura Romană şi a mări salutariul current al mişcăreĭ intellectuale.

Urăm succes acesteĭ întreprinderĭ. Ne permittem ânsĕ a adăoga că am dori ca cărţile ce se traduc să fie cu scrupulositate allese.

Chemăm asemenea attenţiă asupra uneĭ publicaţiĭ în limba francesă a maĭ multor din Legende şi Doine române de D-nu Rocărescu, publicaţie ce are de scop a face cunoscut streinilor frumuseţele litteratureĭ nóstre şi pe care autorul le dedică junimeĭ române [1]).

[1]) Legendes et Doines roumaines imitées de M. B. Alexaudri, par Rocaresco. Paris, Librairie Moquet.

LINNŒUS

Sciinţele positive ce tractéză. Jurnalul nostru aŭ trecut prin maĭ multe phase pênă să ajjungă în starea lor de astă-ḑĭ. Maĭ mulţĭ bărbaţĭ eminenţĭ 'şĭ-aŭ consumat viaţa lor şi aŭ găsit tótă fericirea în studiul acestor sciinţe atât de întinse şi atât de frumóse. Unul din naturaliştiĭ ceĭ marĭ care a lucrat mult a lărgi sfera sciinţelor naturale cu care nu se póte compara de cât Aristotel, Buffon saŭ Cuvier este Linnoeus. Carol Linnoeus, fiul unuĭ păstor ţĕrran dintr'un sat din Smoland în Suedia la etatea de ḑece anĭ fu trimis de tatăl seŭ la şcóla latină eclesiastică din satul vecin; dar el âncŏ d'acum avea mare înclinare către sciinţele de observaţie şi maĭ cu sémă către Botanică, neîngrijea studiile eclesiastice şi alerga peste câmpiĭ să studieze florile. Supărat tatăl seŭ de acésta, ilŭ puse ucenic la un cismar şi avu a se lupta cât-va timp cu asprimea miserieĭ, dar într'o ḑi medicul Rothmann trecênd pe la acest cismar ḑeri spiritul observator al juneluĭ Linne, ĭlŭ ceru de la bătrânul păstor şi ĭlŭ recomandă unuĭ amic al seŭ Stobaeus professor de sciinţele naturale la universitatea din Lund; acesta conduse primiĭ seĭ paşĭ în carriera sciinţelor şi putu desvolta într'ênsul câteva cualităţĭ superióre.

D'aicĭ junele Linné plecă la universitatea din Upsala, unde începu studiile salle medicale, dar mijlócele pecuniare 'ĭ eraŭ prea micĭ şi era ameninţat a cădea în miserie, daca întêmplarea n'ar fi făcut să intre în relaţiĭ cu celebrul Olaus Celsius, care 'ĭ întinse mâna de ajutor şi 'ĭ propuse a fi collaboratorul seŭ la uvragiul *Hierobotanicon.* Nu trecu mult şi făcu amicie cu professorul de Botanică Rudbeck care cunoscênd meritele luĭ Linné stărui să 'lŭ

numéscă director al grădineĭ botanice şi supleant al luĭ. Linné avea acum 23 anĭ.

D'atuncĭ ideile luĭ Linné se întind şi puse fundament uneĭ reforme immense ce projectéză el în regnul vegetal şi în tótă istoria naturală. În anul 1732 fu trimis, cu cheltuiala academieĭ sciinţelor, în Laponia ca să studieze productele acesteĭ ţerrĭ, studiĭ începute de Celsius. Nu fărŏ ostenélă strebătu el munţi îngheţaţĭ, se cobóră prin Laponia norvegiană pe marginile mărĭ ca să ocolésca golful Bothnic şi să se întórcă apoĭ în Upsala prin Finlandia şi insulele Alande. „El însuşĭ se descrie îmbrăcat c'un vestmênt scurt, cu pantalonĭ uşurĭ, purtând un sac de pele şi o cutie de tinichea pentru plante, o pălărie largă, singurul adăpost în contra sóreluĭ ş'al ploĭ, un baston inferat în mână, mergênd vesel cu puçine parale în pungă şi învoindu-se cu orĭ ce nutriment în colibele Laponilor culegând plante insecte, minerale şi luând note de tóte lucrurile.“ Dar întorcêndu-se încărcat cu tesaurile sciinţifice în loc de recompensă găsi invidia şi jalusia Desgustat, se retrasse într'un mic oraş de unde apoĭ se dusse la Leyda în Hollanda şi se puse a studia medicina sub renumitul Boerhaave. Treĭ anĭ petrecu el cu G. Clifort avut hillandes amator de sciinţe care 'ĭ confiă grija cabinetuluĭ ş'a grădinilor salle.

Aicĭ în fericita retragere dela Hartecamp, înfloriră marele salle ideĭ, basate pe experienţe, cópse vastul tabloŭ asupra cellor treĭ regnurĭ alle Natureĭ, puse basa primuluĭ seŭ uvragiŭ: *Systema Natureĭ*, şi *Philosophia botanică*. Dupĕ aceea visită el Anglia şi Francia şi recunoscu la Paris pe botanistul Bernand de Jussien, cu care a legat o strânsă amicie. Intêlnirea acestor duoĭ marĭ naturaliştĭ a fost memorabilă. Linne mergea la o esborisaţie afară din Paris unde Jussien arăta elevilor plantele dupŏ câmp; ca să încerce pe profesor, nisce junĭ botaniştĭ fac o plantă din părţĭ luate dela alte vegetale şi o presintă luĭ Jussieu.

El întârdie a pronuncia, când un necunoscut declară numele uneĭ plante din America ce cunoscea Jussien strigând: *Linné singur saŭ eŭ, putém descoperi acéstă fraudă.* Acesta era Linné. Ast-fel a început strânsa şi durabila unire a ómenilor de merit, însemnată cu celle maĭ nobile suvenirĭ; şi flórea dedicată *jussiea* va aduce aminte posterităţi ca amicia lor trebue să înflorésca tot-d'auna pe pământ.

Întorcêndu-se în Suedia fu numit medicul regeluĭ, şi în fine professor de Botanică la Universitatea din Upsala, unde ocupă acéstă cathedră 37 anĭ.

Linné dede Botaniceĭ o classificaţie methodică fondată pe organele sexuale alle plantelor, creă pentru acéstă sciinţă o limbă comodă, regulată, uniformă, potrivită cu nuoile observaţiunĭ ce făcusse, şi defini fie-care gen şi fie-care specie prin frase scurte şi d'o precisie admirabile dând naturaliştilor un puternic mijloc mnemonetic a determina plantele. Astă reformă în classificaţie a întins'o şi la cele-l'alte ramurĭ alle sciinţelor naturale în Mineralogie şi Zoologie, dar nu aşa bine nemerite ca în Botanică. Cu tóte meritele Classificaţia luĭ Linné are defectul d'a fi artificială şi d'a rupe adessea adevĕratele rapporturĭ naturale ale fiinţelor, d'acéia înlesni adversarĭ puternicĭ, între alţĭ Buffon, Adanson, Haller etc. şi în celle din urmă termină prin a da locul methodeĭ naturale a luĭ Jussieu.

LINNÉ

De la Aristotel pînŏ la dênsul, nimenĭ n'a îmbrăçişat c'o privire de ochĭ maĭ înaltă şi maĭ armonică lanţul creaturelor terrestre.

Prefaçia uvragiuluĭ seŭ, *systema natureĭ* este un manific tabloŭ în care se urcă el pênŏ la Divinitate. Linné era forte religios, pretutindinĭ el caută şi descoperĕ ca şi Newton urmele uneĭ înţelepciunĭ infinite şi supreme. D'asupra porţiĭ camerĭ salle era scrisă phrasa următóre: *innocue vivite numen adest* (trăiţĭ în inocenţă, Dumneḑeŭ este present.) Sufletul seŭ este tot plin de poesiă aşia quând descrie deosebitele felurĭ de fluturĭ şi represintă deĭ fabuleĭ sub emblémele lor strĕlucitóre; când tractéză

despre conchilii și producțiunile marine, pune înainte deitățile. Amphitrița saŭ Venus eșind din unde și tot cortegiul ḑeilor ș'al nymfelor; ast-fel în cât când studie cine-va o plantă 'l animă prin imagina muselor; palmeri sunt pentru dênsul ca nisce prinți aĭ regnuluĭ vegetal, pe când gramincele se tîrăsc la piciórele lor ca nisce țěrranĭ smerițĭ și folositorĭ; spiritul sěŭ limpede și repede găsesce cuvêntul care desemnéză o ființă și 'ĭ dă viață.

Îndată toțĭ naturațiști Europeĭ întórseră privirile lor către astă stea o norduluĭ care respândea atâta lumină, din tóte părțile 'ĭ se adresa plante, animale și alte producțiunĭ, regiĭ chiar nu credeaŭ că se injosciorézâ intrând în relațiunĭ cu dênsul. Ludovic XV culese cu mâna sa seminte din grădina Trianon (de lûngă Versaille) și 'ĭ trimisse.

Linné ducea o viață simplă și liniștită în mijlocul elevilor ș'al familieĭ salle compusă de patru fete și un băiat; gusturile salle modeste și juisența studiilor 'l dispensa de înquietudinĭ ceea ce face adevěrat fericire a ómenilor înțelleptĭ.

În cea maĭ mare parte a existențeĭ salle a fost sănětos, dar în anul 1773 simți o slăbiciune a memorieĭ care'ĭ prevestea alte accidente. Lovit în urmă de maĭ multe atacurĭ de apoplexie muri în fine în 10 Ianuarie 1778 în etate de 71 anĭ. Gustav III regele Suedieĭ plânse mult perderea luĭ și el însu'șĭ compuse orația funebră; mormêntul luĭ se afla în cathedrala din Upsala, edificiŭ care ține locŭ vechiuluĭ templu al luĭ Odin și un monument precum și o statue de marmură s'a înălțat în universitatea unde făcea el cursurile. Collecțiile, herbarele și manuscrisele luĭ aŭ fost adunate în Englitera de Doctorul Smith. Principalele salle uvrage sunt: *Systema natureĭ* în care a pus basele uneĭ clasificațiĭ methodice a cellor treĭ regnurĭ ale natureĭ; *Genera planterum* în care distribue plantele dupŏ fructificația lor. *Philosophie Botanică* de care intră în considerațiunĭ înalte asupra sciințelor.

Linné avea o talie maĭ jos de cât de mijloc, slab dar bine făcut, capul lat, fisonomia deschisă ochĭ viĭ și pětrunḑětorĭ, aveaŭ o expressie de finețe fórte însemnată. Dotat d'o sănětate robustă dormea puçin și lăssa lucru orĭ de câte orĭ spiritul seŭ nu era dispus a ajuta intențiile salle.

Acest mare om era simplu în morsurĭ și cunoscut printr'o veselie francă și naivă. Era fidel amicieĭ și reconoscințeĭ, uita lesne injuriile dar nu și bine-facerile și 'ĭ plăcea a îndatora pe toțĭ. Influința ce Linné exersă asupra seculuĭ seŭ este immensă și gloria sa nu va peri. Nu numaĭ că suppuse la regule invariabile studiul sciințelor naturale, dar âncŏ imprimă sciințelor physice în general un caracter nuoŭ, împinse spiritele către ordine și methód și făcu pretutindine să substitue faptele positive în locul hypotheselor.

Ast-fel fu cel maĭ mare reformator în istoria naturală dela Aristotel pênă în secolul al XVIII-lea; cât pentru memoria acestuĭ mare bărbat s'aŭ format maĭ multe societățĭ în Francia și în Anglia, ce póртă numele de societăți Linneene care aŭ drept scop cultura și propagarea scințelor naturale. Maĭ adaogăm că una din fiele luĭ Linné, Elisabeth. Christina descoperi óre care lucirĭ electrice séra asupra flóreĭ Capucineĭ, observație confirmată ș'asupra altor plante.

Fiul luĭ numit tot Carol ocupă cathedra tatăluĭ sěŭ, dar muri june și fărŏ copiĭ, dupŏ ce a adăos prea puçin la lucrările părintescĭ. Successorul sěŭ dedică o mică plantă de la nord cu numele de *Linnoea* spre memoria illustruluĭ naturalist.

A.

AFFINITATEA — AFFECȚIA — GENERAȚIA ȘI PROPAGAȚIA PLANTELOR — O SINGURĂ LEGE MENȚINE ARMONIA ÎN UNIVERS.

(Continuare [1]).

Dómnelor și Domnilor

Acum că scim cum plantele se hrănesc și respiră și cunóscem admirabila armonie ce Natura a stabilit între regnul mineral și vegetal pe de o parte și regnul animal pe de alta, să ne întrebăm cum se sěvêrsesce importanța funcție a înmulțirĭ vegetalelor pe pămênt, să studiem în alte cuvinte generația și propagația plantelor. Pentru acésta însă este indispensabil să cunóscem părțile din care se compune o flóre. Și să intrăm în câte-va amăruntur cam aride. — Să luăm acéstă rosă saŭ orĭ care altă flóre. Eĭ bine într'o flóre există duoĕ categoriĭ de organe, organe accesoriĭ saŭ protectóre și organe esențiale. Organele protectóre sunt aceca ce bosaniști numesc *caliciul* și *corolla*, organele esențiale sunt: *staminele* și *pistilul*.

Caliciul este acéstă parte verde ce o vedețĭ

[1]) Veḑĭ N. 13 și N. 14.

înconjurând basa părţi colorate a flori; el presintă maĭ multe divisiunĭ ce aŭ înbotanică o numire specială (sepale).

Corolla este partea cea maĭ frumósă a flori Ea este care se îmbracă cu miĭ de miĭ de culorĭ şi dă florilor admirabila lor frumuseţe şi varietate. (Divisiunile corolleĭ se numesc petale). Cu tóte acestea ea nu este partea cea maĭ importantă a flori şi nu jócă nicĭ un rol în marea fucţie a generaţiĭ plantelor. Caliciul şi Corolla protege numaĭ organele care vor sĕvêrşi acéstă funcţie şi care sunt staminele şi pistilul.

Staminele represintă elementul masculin şi sunt aceste porţĭ subţirĭ terminate printr'o tuberositate, printr'un fel de pălărie numit *anthera*.

Ar putea cine-va ḑice că sunt nisce cavalerĭ innamoraţĭ ce se îmbulzesc împrejurul nympheĭ ce se află în miḑlocul floreĭ. Acéstă nymphă se numesce *Pistil*, constitua ca să mĕ serv de o expresie Grécă *Gynecea* pe când staminele constituă *Androcea*. Nu credeţĭ că fac aci un romançŭ, expuiŭ din contră facte positive şi sciinţifice. Staminele în adevĕr represintă elementul masculin, are analogie cu ceea ce am numit în chimie un acid, cu ceea ce vom numi în electricitate elementul positiv, cu activul într'un cuvênt, pe când pistilul represintă elementul femenin, ceea ce am numit în chimie o basă, ceea ce vom numi în electricitate elementul negativ, cu passivul într'un cuvênt. Dualitatea armonică se întîlnesce pretutindenĭ.

Am ḑis că staminele se termin printr'un mic organ ce se numesce *antheră*, anthera conţine o pulvere aurie care este pulverea fecondantă şi care se numesce *pollen*. Pollenul constituă dar pulverea fecondantă; într'adevĕr când flórea 'şi a terminat misia sa secundarie de a înfrumuseţa câmpiile şi grădinele nóstre, când intră în periodul în care începe misia sa de fecundaţie şi de reproducţie, pollenul ese din antheră, merge de se pune pe pistil adică pe elementul femenin, pătrunde în interiorul luĭ şi merge prin ţesăturile diverselor salle părţĭ ca să ajungă pînă la basa luĭ unde se află nisce micĭ corpusculo numite *ovuli*. Acolo pollenul înbrăţişază ovulul şi marele myster se săvîrsesce: Ovulul este fecundat şi o mică plante va nasce dintrînsul. Astfel se săvîrşesce funcţia generaţiuneĭ plantelor care se propogă în urmă şi se îmmulţesc puind astfel în realisare cuvintele Creatoruluĭ: Cresceţĭ şi ve înmulţiţĭ.

Ar fi fórte interesant să arăt câtă îngrijire are natura ca să înlesnéscă fecundaţia pistiluluĭ prin pollen şi câte ingeniόse precauţiunĭ ia ca pulverea fecundantă să nu se pérḑă ci să mérgă din contră la destinaţia eĭ.

Tot-d'a-una Natura face ast-fel încât staminul, elementul masculin, să fie maĭ înnalt de cât pistilul ast-fel încât pollenul care se află la extremitatea superióră a staminuluĭ să caḑă natural pe pistil şi să mérgă în urmă să fecunde ovulul.

Altă dată când se întîmplă ca pistilul să fie maĭ înnalt decât Staminul, acest stamin are un fel de support care îl înnalţă când vine epoca fecondaţieĭ şi partea superióră a staminuluĭ care conţine pulverea fecundantă merge de se pune pe pistil ca să'l fecunde. (*Nenuphar*).

Sunt multe florĭ în care se observă phonomenul următor: Staminele sunt depărtate de pistil care rĕmâne singur isolat în mijlocul flóreĭ; în epoca fecundaţieĭ staminele împinse printr'o forţă attractivă se apropie de pistil îl îmbrăţişéḑă, îl strîng cu affecţie şi fecundaţia se săvîrsesce.

Dar se observă în generaţiunea plantelor alte phenomene şi maĭ curióse. Când veţĭ merge în Elveţia vĕ consiliŭ de a face în vre-una din excursiunele D-vóstră, o plimbare în barcă pe rîul ce strebate şi ese din admirabilul lac al Geneveĭ, pe Rhon. Veţĭ putea, daca întîmplarea vĕ va favori, întîlni o plantă fórte curiósă şi fórte interesantă numită *Vallesneria spiralis*, plantă ce se găsesce asemenea în unele rîurĭ alle Italieĭ.

Acéstă plantă este *dioică* adică elementul masculuĭ se află pe o ramură, pe un individ şi elementul feminin pe o altă ramură care este despărţită printr'un spaţiŭ adesea fórte mare de cea d'ântêiŭ. Aceste plante trăesc în fundul apeĭ. În epoca amoruluĭ, vallesneria femenină care are un picĭor în spirală fórte lung se anină, se înalţă şi ajunge pînă la suprafaça apeĭ. Vallisneria masculină, îşĭ deschide şi ea atuncĭ anthera ce conţine pollenul şi pulverea făcandantă se ridică, ese d'asupra apeĭ şi, dusă lin şi armonios de curentul rîuluĭ, merge ca la *un rendez-vous*, să întâlnéscă pe vallesneria femenină şi să săvîrşéscă marele myster. Curentul continua de a'ĭ duce împreună legănându'ĭ pe ţermurĭ depărtate unde împlinesc marea funcţie a propagaţiuneĭ.

Altă dată zephyrul se însărcinéză ca să apropie şi transporte pollenul şi să'l ducă pînŏ în locul

unde se află planta feminină. Acesta se vede în palmieri. Palmierul masculin póte fi despărţit de palmierul femenin printr'o distanţă fórte mare adesea de mai multe posiţii. Eĭ bine, în regiunile unde cresc palmieri zephyrul în epoca fecundaţieĭ se înnalţă lin în direcţia palmierului masculin către palmieru femenin, se încarcă de pollenul fecundatoriŭ şi vine să'l scuture în sînul palmieruluĭ femenin. Admirabile sûnt armoniile natureĭ!

Aş putea enumera o mulţime de alte esemple de asemenea natură, unele maĭ minunate decât altele. Tóte ar pune în evidenţă acéstă forţă mysteriósă care menţine armonia în univers, forţa care este unică şi aceiaşĭ dar care are diverse manifestărĭ, diverse modurĭ de a fi; forţă care pătrunde tóte substanţele universuluĭ şi domină tot ce există..... care are icĭ numire de cohesiune, dincolo de affinitate, maĭ departe de attracţie, icĭ de sympathie, de affecţie, amor etc. «O singură lege menţine armonia în univers, legele ómenilor sunt mult maĭ numeróse şi armonia între dînşi nu există, o singură lege ar fi în destul ca săĭ facă fericiţĭ: eĭ pot să se iubéscă».

Ah! înţellegŭ acea admirabilă Evangelie a luĭ Christ şi acelle vorbe atât de pathetice ce Mântuitorul lumeĭ ḑice ucenicilor seĭ maĭ 'nainte de a se despărţi de dînşi pentru tot-d'auna.

— Să vĕ iubiţĭ, le ḑice el neincetat şi să iubiţĭ pe fraţi voştri. Să vĕ iubiţĭ le respunde el la tóte întrebările lor şi să iubiţĭ pe fraţi voştri.

— Dar ce trebue să facem când vom rămânea singurĭ şi ne vom despărţi de tine?

— Să vĕ iubiţĭ şi să iubiţĭ pe fraţi voştri.

— Dar ce ne înveţĭ, ce precepte ne daĭ ca să putem respândi morala Evangelieĭ, ca să putem predica cuvîntul de adevĕr şi de viaţă, ca să'l putem propaga pintre păgânĭ?...

— Să vĕ iubiţĭ şi să iubiţĭ pe fraţi voştri.

Să ascultăm dar cuvintele dătătóre de viaţă (şi de fericire) alle Mântuitoruluĭ lumeĭ. Să înţellegem în puritatea şi sanctitatea luĭ acest mare şi nobil sentimentŭ ce se numesce *Amorul* şi inimele nóstre să se pătrundă de dînsul.

Să avem amor pentru Sciinţă, să avem amor pentru Adevĕr, să avem amor pentru concetăţenĭ şi concetăţenile nóstre şi iarăşĭ amor să avem pentru Patria română şi pentru aceea care aŭ lucrat şi lucrez în conscinţă pentru forţa, prosperitatea şi gloria eĭ» !

Stoicismul, Domnilor, era un lucru mare în antiquitate. Doctrina stoicilor va ocupa un loc în etern nemuritor în istoria ideilor. Philosophi stoicĭ eraŭ de o sută şi de o mie de orĭ maĭ învĕţaţĭ de cât ceĭ doĭ-spre-ḑece ucenicĭ ce înconjuraŭ persóna luĭ Christ. Eĭ bine Stoicismul cu tóte astea n'a putut eşi din zidurile Atheneĭ şi Romeĭ şi a remas o sectă cu un mic numĕr de proseliţĭ pe când christianismul a conquistat Universul întreg... Ce le lipsea philosophilor stoicĭ şi care a fost causa ca doctrina lor sublimă să rĕmâe fără echo.... Un lucru a lipsit aceşteĭ doctrine, un lucru a lipsit stoicilor: eĭ eraŭ incapabilĭ de a înţellege şi a simţi Amorul ast-fel precum christianismul l'a proclamat în lume şi cheful acesteĭ schóle n'a ḑis discipolilor seĭ:

— Să vĕ iubiţĭ şi să iubiţĭ pe fraţi voştri!

Fine. *E.*

COMUNICAŢIUNĬ SCIINŢIFICE.

Conservarea cercalelor. Dacă cultura cerealelor are trebuinţă de îngrijirĭ marĭ, conservarea lor nu merită maĭ puçine îngrijirĭ. După ce s'aŭ treerat şi s'aŭ vênturat grânele, după ce s'aŭ cules şi curăţit porumbul trebue să îngrijim de grânare şi de pătule aşeḑate la locurĭ înalte fără să fie umiditate, să observăm ca productele să nu fie attacate de maladia căria s'ar cărbuni împrejurul lor; trebue assemenea să îngrijim că din timp în timp să le aerim, să le maĭ întórcem, să le maĭ resturnăm saŭ să le re'noim, să îngrijim assemenea ca să nu le atace insectele saŭ umiditatea şi să intre în discomposiţiune, fiind-că atuncĭ numaĭ sunt bune de mâncare. Orĭ-ce materie organisată de care se nutresce omul, îndată ce a intrat în descomposiţie nu maĭ pot fi întrebuinţate ca nutriment.

Conservarea cartofilor. După ce se culeg cartofi trebuesc aşeḑaţĭ într'un bun celar cu maĭ multe despărţirĭ; localul să fie sănătos şi aşternut c'un strat gros de paie de secară, se vor întinde cartofi pe paie în straturĭ de puçină grosime avênd grijă da'ĭ acoperi cu praf de platru şi se pot aşeḑa ast-fel până la opt saŭ ḑece straturĭ alternative (unu după altu) de paie şi de cartofĭ. Printr'aceste îngrijirĭ se pot conserva prea bine cartofi păstrând mult timp vivacitatea lor fără de a muguri lungĭ careĭ slăbesc şi numaĭ pot fi întrebuinţaţĭ nicĭ la consomaţie

Materiĭ colorante din măsline cópte. S'a găsit de curând că se póte extrage materie colorantă din măsline cópte ferbându-le în apă; resultă d'aci o decocţie violetă care se póte roşi prin acide şi înverḑi prin alcali. Astă decocţie (fertură) colorează stofelede bumbac şi de lană într'un frumos violet coremisici şi se póte întrebuinţa în industrie.

Abonamentele se fac la redacţiune, Strada Seraphim (ce'ĭ ḑice şi a Pensionatuluĭ) lângă Colţea, No. 10 şi în Passagiul român la librăria D-luĭ Danielopolu.

TYPOGRAPHIA NATIONALĂ A LUĬ STEPHAN RASSIDESCU, STRADA GERMANĂ NR. 2.